

8 september 2019 (dankzegging Heilig Avondmaal)

'Gij zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste'

Bijbellezing: Jakobus 3, vers 1 t/m 12

Het negende gebod ('geen vals getuigenis') heeft God aan Zijn volk Israël gegeven om de zuiverheid van het rechtssysteem te waarborgen. Het negende gebod moest voorkomen dat getuigen bij een rechtszaak onbetrouwbaar zouden zijn.

Betrouwbare getuigen zijn uiteraard nog steeds van heel erg groot belang voor ons rechtssysteem, maar in de joodse samenleving van die tijd, een samenleving waarin niet op elke hoek van de straat een camera hing... en waar ook geen documenten en ander bewijsmateriaal uit computers konden worden opgevestigd... was men voor een nog veel groter gedeelte afhankelijk van betrouwbare getuigen. Er moesten daarom ook tenminste twee getuigen zijn die hetzelfde vertelden, een enkele getuigenisverklaring zou een te smalle basis vormen om een rechterlijke uitspraak te kunnen doen. Maar ook de regel van 'tenminste twee getuigen' bleek niet altijd waterdicht te zijn. Meerdere geschiedenissen in de Bijbel vertellen van twee getuigen die allebei niet de waarheid vertellen. Ik denk bijvoorbeeld aan de Heere Jezus die bij Zijn gevangenneming door twee getuigen ervan werd beschuldigd dat Hij gezegd had dat Hij de tempel zou afbreken (Mat 26) en mede daarom ter dood veroordeeld werd. Ondanks de regel dat er tenminste twee of drie getuigen moesten zijn, was het rechtssysteem niet geheel waterdicht. Welk rechtssysteem wel? Maar vandaar dus het negende gebod: u zult *geen* valse getuigenis spreken

Een vals getuigenis

Het negende gebod is dus bedoeld om de rechtsgang zuiver te houden..., of je kunt het nog preciezer vertellen: om in de rechtsgang *de ander* niet zijn of haar waarde te ontnemen. U zult geen valse getuigenis spreken *tegen uw naaste*. Wees erop bedacht dat je *die ander...* *geen onrecht zal doen* door wat je zult zeggen of eventueel zou verzwijgen. Want je kunt met je woorden, je getuigenis, je spreken of je zwijgen namelijk zoveel kapot maken en de ander zoveel aandoen. En dat wordt heel duidelijk in het Bijbelgedeelte dat wij zojuist hebben gelezen uit de brief van Jakobus. Jakobus waarschuwt zijn lezers op een heel indringende wijze voor het gevaar van onze woorden. Onze woorden kunnen heel heilzaam zijn voor een ander..., een zegen... bevrijdend... maar onze woorden kunnen ook heel diepe pijn bij een ander veroorzaken... doordat zij niet waar, of half waar zijn, of omdat onze woorden gewoon op een andere manier schadelijk zijn.

Jakobus heeft het niet over onze woorden, maar over onze tong. De tong wordt ook in onze taal soms nog gebruikt als symbool voor de dingen die wij zeggen, bijvoorbeeld in het gezegde 'niet het achterste van je tong laten zien', of ook het gezegde 'het lag op het puntje van mijn tong', of (wat minder fraai:) 'over de tong gaan'. De tong staat symbool voor alles wat er uit onze mond uitgaat aan heilzame woorden, of aan woorden die er eigenlijk zomaar uitfloepen... Nu, die tong, zo zegt Jakobus, is zo'n machtig, maar daardoor ook zo'n gevaarlijk instrument. Jakobus vergelijkt de tong met het roer van een schip. Het roer is een heel klein instrumentje vergeleken met de rest van het hele schip..., maar het bepaalt wel heel de koers van het schip. Nu, zo is de tong ook bepaald niet het grootste onderdeel van je lichaam, maar het kan zo bijzonder veel teweeg brengen, in positieve en in negatieve zin. Mensen kunnen helemaal opleven van een enkel woord dat door een ander uitgesproken wordt. Maar mensen kunnen ook nog jaren last hebben van die enkele woorden die toen en toen over de tong van die naaste zijn gegaan. Een geweldig machtig instrument die tong, zo zegt Jakobus. ... Jakobus vergelijkt de tong ook met het bit van een paard, waardoor het

hele dier kan worden bestuurd. En nog een vergelijking: de tong is als een vuur. Een kleine lucifer, of een nog smeulende sigaret achteloos uit het autoraam gegooid, kan een heel bos in brand zetten. Zoveel kan de kleine tong tot stand brengen... en zoveel, zo waarschuwt Jakobus, zoveel schade kan de tong dus ook aanrichten.

Waarom kan dat kleine lidmaat, die tong zoveel schade aanrichten? Nu, je tong staat letterlijk en figuurlijk in verbinding met je binnenste. Immers: waar het hart vol van is... daar loopt de mond van over. Je hart kan overlopen van vreugde, voldoening, complimentjes richting een ander. Maar uit je hart kan ook heel veel narigheid voortkomen en vervolgens over de tong gaan. Jezus heeft eens heel kritisch met een hele opsomming gezegd (Markus 7): 'uit het hart van de mensen komen voort kwade overwegingen, overspel, ontucht, moord, diefstal, hebzucht, allerlei kwaadaardigheid, *bedrog*, losbandigheid, jaloezie, *lastering*, hoogmoed, dwaasheid.' En daar waarschuwt Jakobus ons voor: weet dat je tong haast niet is te temmen. 'Als iemand in woorden niet struikelt (Jak. 3,2), dan is hij een volmaakt mens'.

Wat betekent dit nu allemaal voor u, jou en mij... voor ons leven van alledag? Nu, wees *voorzichtig*... en *zorgvuldig* in wat je zegt... omdat het zulke grote gevolgen kan hebben. Nee, niet bang zijn om te spreken, omdat je wiesio misschien al lastig uit je woorden kunt komen... Je hoeft niet goed te kunnen praten. Je hoeft geen grote woordenschat te hebben om iets te mogen zeggen, nee zegt Jakobus, *het gaat om je binnenste*. Wees ervan bewust dat je tong in directe verbinding staat met je hart.. met al die gevoelens en gedachten die je misschien over een ander hebt. *Wat komt er uit jouw hart... via je tong, via je woorden... naar buiten? Wat horen de mensen van je? Zijn het geheiligde, beproefde woorden... of welt er van alles en nog wat uit die bron van je hart op?*

Om het nog wat concreter te maken: niet liegen dus. Geen vals getuigenis. Dat is helder. Maar ook: geen *halve* waarheden verkondigen. Het gaat daarbij niet alleen om 'eerlijk zijn als getuige in de rechtszaal', maar ook in het leven van alledag kan je een ander schade aanbrengen, soms heel diepe schade, door woorden te gebruiken die niet helemaal waar zijn... woorden die niet helemaal de lading dekken. Of door bijvoorbeeld alleen de minder fijne dingen over iemand te vertellen. Over een familie. Een collega. Een ander kerkverband. Ook dat is eigenlijk 'slechts de halve waarheid vertellen'. ... Of door woorden uit zijn verband te rukken en ermee aan de haal te gaan. 'Hij heeft gezegd dat'... 'Zij vond'...

Of nog iets anders: een paar jaar geleden schrok ik, toen ik in de consistorie van een andere kerk een ambtsdrager hoorde dat diegene die in die week in een stad in ons land iemand had neergestoken waarschijnlijk wel een Marokkaan of een Turk zou zijn, omdat dit in die cultuur wel vaker voorkomt. Nu kan die persoon die dat zei, best gelijk hebben... maar door zoiets te zeggen beschuldig je een heel volk. En wat heeft dat in de geschiedenis voor veel ellende gezorgd..., wanneer families, bevolkingsgroepen, naties soms zo over één kam geschoren worden. ... Je tong is een vlam, een klein vlammetje dat zulke grote schade kan aanbrengen... Daarom: wees voorzichtig met je tong! Geen vals, of half-waar getuigenis...

Gij zult geen vals getuigenis spreken... *tegen uw naaste*. Die naaste. De geboden van God zijn bedoeld 'met het oog op de ander'. Hoe belangrijk is het dat wij zuiver zijn in ons spreken... oprecht... betrouwbaar... voorzichtig... *met het heil van die concrete ander (wie dat dan ook is, God maakt geen onderscheid) op het oog*. Zelfs als je boos bent. Ook als je overtuigd bent van je eigen mening. Ook als je misschien het gevoel hebt volledig in je recht te staan. Het gaat ten diepte niet om *mijn* recht, mijn wijze mening, mijn..., nee: u zult geen valse getuigenis spreken *tegen uw naaste*. Die ander!

Door een vals getuigenis in het Israëlitische recht kon het voorkomen dat mensen zoals Naboth onterecht ter dood werden veroordeeld (1 Koningen 21). Nu, door onzuivere woorden gebruiken, door een belediging, halve waarheden, roddels kan het gebeuren dat er mensen een maatschappelijke dood ondergaan..., dat er in hun binnenste iets sterft, misschien wel zonder dat iemand het opmerkt. U zult het vast wel eens gehoord hebben, of misschien zelf hebben meegemaakt: 'slechts die paar woorden die de ander toen en toen zei... Je kunt nu nog de pijn voelen van dat moment...'

Ik kan hier nog verder op voortborduren. Bijvoorbeeld door te waarschuwen voor roddelbladen of tv-programma's die met roddel en halve waarheden zijn gevuld... Ik kan u en mijzelf waarschuwen voor niet al te lichtvaardig iemand beoordelen, omdat je nooit de hele waarheid weet... Er zijn zoveel lijnen te trekken en dingen te benoemen, maar ik moet nu niet al te moralistisch gaan worden door allerlei wetten en regels op te gaan sommen. U mag zelf de lijnen doortrekken wat dit allemaal betekent voor de woorden die u spreekt en de woorden die u hoort of leest. Waar het om gaat, is: *we hebben vandaag Avondmaal gevierd. Daar hebben wij gevierd en herdacht hoe Jezus Zijn mond niet open deed – 'als een schaap dat stom is voor Zijn scheerder', zo lazen wij tijdens de Avondmaalsviering uit Jesaja – Hij gebruikte geen grote woorden..., Hij droeg en verdroeg..., want Hij had ons leven, onze redding, ons heil op het oog. Zullen wij in de komende week uit dankbaarheid voor wat wij vandaag hebben ontvangen en gevierd in het Avondmaal ook het leven van de ander op het oog hebben..., door goede woorden te spreken, door op het juiste moment te zwijgen..., door mijn tong op goede wijze te besturen?*

Een goed getuigenis

Ik wil nog iets anders benoemen bij het gebod 'u zult geen vals getuigenis gespreken tegen uw naaste': volgens het Bijbelse recht is een vals getuigenis niet alleen dat je de waarheid *verdraait...*, een vals getuigenis ook kan zijn dat je de waarheid *verzwijgt*.

Een vals getuigenis, niet-de-waarheid-vertellen, kan op twee manieren kan gebeuren. Je kunt iets anders vertellen dan wat er werkelijk is gebeurd. Liegen dus. Maar je kunt ook gewoon *niets* vertellen. Nu: niets vertellen, ook al was je op de hoogte van een strafbare zaak, dat was ook strafbaar onder het volk van God. Als getuige had je *de plicht* om te getuigen. Als er een zonde was gedaan, dan mocht die zonde niet worden verzwegen (zie: Leviticus 5, 1). Dit zien wij trouwens ook in een wat andere vorm in ons Nederlandse recht: als een getuige in ons land wordt opgeroepen om voor de rechtbank te getuigen, dan is hij *verplicht* om voor de rechtbank te verschijnen om te getuigen. Als hij dat niet doet, dan is hij strafbaar. (Er zijn enkele uitzonderingen op de regel.) In het land Israël van toentertijd was het dus eigenlijk nog strikter dan in onze maatschappij nu: het ging er niet om of iemand opgeroepen werd om te getuigen... je had sowieso *de plicht* om iets aan de orde stellen, als er sprake was van zonde. Dus: *de waarheid verzwijgen is eigenlijk ook 'een vals getuigenis geven'*. Ik vroeg mij af wat dat heeft te zeggen over evangelisatie. Je spreekt, je geeft een vals getuigenis, als je de waarheid verzwijgt. Dat is een diepe... maar ook confronterende gedachte...

Wanneer Jezus na Zijn opstanding aan Zijn discipelen verschijnt en hen vertelt dat al de dingen van de afgelopen dagen (het kruis en de opstanding) moesten gebeuren omdat zij al in de Schriften waren voorgezegd..., dan zegt Hij vervolgens: 'en jullie zijn van deze dingen getuigen'. Jezus zegt hier niet: 'Ik zend jullie uit om', of 'en nu moeten jullie erover gaan vertellen hoor!' Nee, heel kort: *jullie zijn getuigen*. En dat houdt per definitie in dat je het ook bekend maakt wat je hebt gezien, gehoord of ervaren.

Ook als je Avondmaal hebt gevierd... en in diezelfde genade hebt mogen delen als de discipelen toen lang geleden..., het

sterven en opstaan van Jezus..., Zijn redding van zonde, dood en satan..., dan ben je getuige geworden... U, en ik... wij zitten en staan hier niet verblijvend... alleen voor onszelf, ter versterking van ons persoonlijke geloof alleen..., nee, met dat ik hier ben, hoor en zing, bid en Avondmaal vier, ben ikzelf ook getuige geworden.

Getuigen..., dat klinkt misschien groot, misschien wel eng..., maar laten wij heel eenvoudig beginnen: zien uw kinderen - als u die mag hebben - of de andere mensen om u heen iets van uw dankbaarheid en afhankelijkheid van God? Of vertel ik in het ziekenhuis ook tegen de mensen om mij heen waarom ik misschien wel zo rustig ben voor die operatie, waar die rust vandaan komt? Weten mijn familieleden eigenlijk dat ik voor hen bid, of houd ik dat voor mijzelf? Hoort die wijkverpleegkundige die mij wast en soms veel te laat is, mij altijd klagen, of weet zij dat al dat ik haar lief heb omdat Christus mij heeft liefgehad en Zichzelf voor mij heeft overgeven tot in de dood? Horen die jongeren uit mijn klas altijd stoere woorden van mij, of heb ik ze al verteld dat Jezus voor mij nog belangrijker is dan ook? ... Probeer het eens... met God... in gebed... Niet getuigen dat betekent de waarheid verbergen. Mijn tong, mijn spraak... is zo belangrijk... Om in het beeld van Jakobus te blijven: het kan voor sommigen een roer zijn, waarmee heel hun levensschip een andere koers inzet.

Gij zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste... Het gaat er niet om dat u na zo'n preek met allemaal 'moeten en wel of niet mogen' naar huis zult gaan. De Tien Geboden zijn geen harde eisen, maar brengen je tot het van-liefde-brandende hart van God. God is de God van de Waarheid. God wil niet dat de wereld verzinkt in leugen, halve waarheden, bedrog, schijnwerkelijkheid, roddel en alle andere schadelijke woorden. Daar is de ellende in de wereld mee gekomen. De Bijbel vertelt ons over die mysterieuze slang die Adam en Eva met een halve waarheid in het verderf stortte en sindsdien moet de waarheid het opnemen tegen zoveel schijnwaarheid, dubbelzinnigheid, leeg bedrog en duisternis. God zond Zijn Zoon, het Licht in de duisternis... om die schijnwaarheid te ontmaskeren en de duisternis te verdrijven. Hij is de Weg, de *Waarheid*, en het Leven.

Om dat negende gebod in praktijk te brengen deze week, moet u daarom niet beginnen met al de aanwijzingen die u vandaag heeft ontvangen een voor een in praktijk te brengen... Om dat negende gebod in praktijk te brengen deze week, moet u beginnen met uw hart op de Heere Jezus te richten. Weer teruggaan naar het Avondmaal: is deze Jezus mijn waarheid... mijn vreugde... mijn voorbeeld... mijn Redder... mijn alles? ... Zo in liefde verbonden aan de Heere Jezus zal de tong een nieuwe koers gaan bepalen. Zo in liefde aan Hem verbonden zal Zijn Geest ons leiden om in te zien wanneer wij moeten spreken..., wanneer wij moeten zwijgen..., wanneer de ander te confronteren met de waarheid..., wanneer iemand te redden door de waarheid niet gelijk op tafel te gooien. ... Door zo met Christus verbonden te blijven, Zijn liefde genietend.. zal in ons het verlangen gewekt worden om goed over de ander te spreken of desnoods te zwijgen. Want als Christus mijn hart vervult, dan gaat het niet meer om mijzelf. Dan hoeft ik mijzelf niet steeds te horen spreken..., dan is het belangrijker dat die ander ook een stem krijgt... en dat die ander mag ervaren dat hij of zij – misschien ondanks alles – mijn naaste is. En als Christus mijn alles is..., dan wil ik de waarheid niet ten onder houden, maar in woord en daad, in spraak en gedrag Hem loven en bekend maken. ...

De kernvraag bij het negende gebod is: heeft mijn relatie met de Heere Jezus ook al beslag gelegd op mijn spraak, mijn communicatie? Wat heeft het Avondmaal voor uitwerking op mijn woorden, mijn spreken en mijn zwijgen, mijn getuigen?